CULTIVAREA VALORILOR PĂCII PRIN ACTIVITĂȚI EXTRAȘCOLARE LA CENTRUL PENTRU COPII ȘI TINERET ARTICO

CULTIVATING THE VALUES OF PEACE THROUGH EXTRACURRICULAR ACTIVITIES AT THE ARTICO CENTER FOR CHILDREN AND YOUTH

CZU: 37.091.398:172.4(478) **https://doi.org/10.59295/eie2026.06**

Ludmila BOTNAR,
directoare a Centrului Republican pentru Copii și Tineret ARTICO,
doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
ORCID: 0000-0002-3730-0141
E-mail: *ludmila.botnar@artico.md*

Rezumat. *Lucrarea abordează problematica cultivării valorilor păcii în contextul educației contemporane, evidențiind rolul esențial al educației nonformale și extrașcolare în formarea competențelor sociale și a comportamentelor pro-sociale. Pornind de la repere teoretice și cadrul normativ, studiul analizează activitățile desfășurate în cadrul Centrului Republican pentru Copii și Tineret ARTICO, precum conferințe științifice, seminare metodice și publicații tematice. Rezultatele evidențiază faptul că aceste demersuri contribuie la dezvoltarea empatiei, toleranței și dialogului intercultural, facilitând interiorizarea valorilor păcii și formarea unei personalități echilibrate și responsabile social.*

Cuvinte cheie: *cultura păcii, educație nonformală, activități extrașcolare, competențe sociale, empatie, dialog intercultural, educație pentru pace.*

Summary. *The paper addresses the issue of cultivating peace values in the context of contemporary education, highlighting the essential role of non-formal and extracurricular education in the development of social competencies and prosocial behaviors. Based on theoretical foundations and the normative framework, the study analyzes the activities carried out within the Republican Center for Children and Youth ARTICO, such as scientific conferences, methodological seminars, and thematic publications. The results indicate that these approaches contribute to the development of empathy, tolerance, and intercultural dialogue, facilitating the internalization of peace values and the formation of a balanced and socially responsible personality.*

Keywords: *culture of peace, non-formal education, extracurricular activities, social competencies, empathy, intercultural dialogue, education for peace.*

Introducere

În contextul actual, caracterizat prin transformări semnificative la nivel regional și internațional, conceptul de pace capătă o relevanță aparte, depășind sfera semantică

obișnuită și configurându-se ca un reper fundamental al stabilității sociale. Pacea poate fi definită drept „o stare de bună înțelegere între popoare, în absența conflictelor armate și a războaielor între state și comunități umane” [1].

De-a lungul timpului, această valoare a constituit o importantă sursă de inspirație pentru diverse forme de expresie artistică. În literatura română, valorile păcii pot fi identificate atât în mod direct, cât și indirect. Astfel, Liviu Rebreanu, în romanul „Pădurea spânzuraților”, ilustrează complexitatea dramei războiului și suferința umană generată de acesta, evidențiind implicit necesitatea păcii. În pictură, Nicolae Grigorescu a redat, prin scene rurale și peisaje, o atmosferă de liniște și echilibru, în care pacea este sugerată ca o formă de armonie între om și natură.

Cultivarea valorilor păcii este esențială într-o societate contemporană, deoarece contribuie la formarea unor relații armonioase și durabile între indivizi și comunități. În primul rând, promovarea păcii sprijină dezvoltarea unor competențe precum empatia, toleranța și respectul reciproc, fundamentale pentru o societate democratică; pe de altă parte, aceasta contribuie la prevenirea conflictelor și la gestionarea acestora într-un mod constructiv.

Context

Educația constituie un factor esențial în procesul de creștere, dezvoltare și evoluție a individului, precum și a societății în ansamblu. Codul Educației al Republicii Moldova [2] reglementează întregul sistem educațional, inclusiv educația nonformală și extrașcolară.

Educația nonformală este abordată în diverse studii și articole științifice, fiind conceptualizată într-o strânsă legătură cu următoarele finalități: lărgirea orizonturilor culturale prin acumularea de cunoștințe din diferite domenii; oferirea condițiilor pentru dezvoltare profesională sau implicare într-o anumită activitate; sprijinirea alfabetizării grupurilor sociale defavorizate; crearea oportunităților de recreere și organizare eficientă a timpului liber; asigurarea unui mediu propice exersării și cultivării aptitudinilor, talentelor și înclinațiilor [7].

Așadar, educația nonformală are drept scop dezvoltarea potențialului creativ al copilului și al tânărului, prin valorificarea talentelor, vocațiilor și aptitudinilor acestora. De asemenea, aceasta contribuie la formarea competențelor sociale, precum comunicarea, cooperarea și responsabilitatea, necesare integrării eficiente în societate.

„Scopul activităților extrașcolare constă în dezvoltarea unor aptitudini speciale, antrenarea elevilor în activități variate și bogate în conținut, precum și cultivarea interesului pentru activități socioculturale” [5].

Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO este o instituție publică educațional-metodică de învățământ extrașcolar la nivel național, parte componentă a sistemului de educație, care contribuie la dezvoltarea și implementarea politicilor sta-

tului în domeniul educației copiilor și tinerilor [6]. Misiunea Centrului este de a dezvolta și promova educația nonformală prin asigurarea unor platforme și oportunități de formare pentru copii, tineri, cadre didactice, personal managerial și alte categorii de beneficiari. Astfel, instituția își reconfirmă angajamentul față de valorile asumate, una dintre direcțiile de activitate pentru anii 2025-2026 vizând valorificarea, familiarizarea și promovarea culturii păcii în societate.

În documentul „Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova” este menționat faptul că educația, în general, și educația extrașcolară, în particular, reprezintă un mijloc de transfer de valori între societate și individ, asigurând condiții favorabile pentru asimilarea și promovarea acestora. În acest context, educația contribuie la formarea personalității, ale cărei trăsături permit integrarea valorilor sociale, precum și dezvoltarea acestora în concordanță cu dinamica socială [1].

Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO, în calitate de instituție educațional-metodică în domeniul educației extrașcolare, conștientizează importanța valorilor, având în vedere următoarele aspecte:

- furnizarea de programe educaționale bazate pe principiul axiologic, precum și identificarea, respectarea și promovarea valorilor instituționale;
- delimitarea celor șase valori instituționale de bază, care susțin strategic realizarea misiunii Centrului: integritate, respect, responsabilitate, descoperire, excelență și comunitate.

Dezvoltarea caracterului moral al copiilor și al tinerilor constituie o prioritate fundamentală a oricărui demers educațional. Moralitatea reprezintă o condiție esențială pentru evoluția societății și pentru promovarea păcii. Comportamentul moral se dezvoltă prin empatie, interacțiune socială și adaptare la valorile promovate de societate.

Educația extrașcolară mediază raportul dintre individ și societate, facilitând asimilarea valorilor și a modelelor culturale necesare adaptării la cerințele vieții sociale și menținerii păcii. Scopul său fundamental constă în formarea și transmiterea unei experiențe de viață, printr-un proces educațional sistematic și conștient.

Rolul social al educației extrașcolare constă în dezvoltarea continuă a unor calități umane specifice și în explorarea de noi orizonturi de cunoaștere de către copii și tineri. Este valorificată atitudinea activă a acestora față de propria dezvoltare, precum și responsabilitatea față de generațiile viitoare.

Concepția curriculumului pentru educația extrașcolară este centrată pe educabil și reflectă următoarele demersuri fundamentale:

- focalizarea pe formarea de competențe și orientări valorice, care permit elevilor să-și valorifice interesele și aptitudinile într-un mod activ și nonformal;
- corelarea componentelor curriculumului cu abordările psihocentrică și sociocentrică, cu domeniile educației extrașcolare, funcțiile acesteia și profilul elevilor [1, p. 60].

Demersurile curriculare sunt realizate în patru domenii principale: Cultură și societate; Arte; Știință, tehnică și tehnologii; Sport, turism și agrement, având o bază axiologică generală și specifică.

Tabel 1. Valori formate/dezvoltate în cele patru domenii ale educației și învățământului extrașcolar

Frumosul, Binele, Adevărul - valori fundamentale ale omenirii			
Cultură și Societate	**Arte**	**Știință. Tehnică. Tehnologii**	**Sport, Turism și Agrement**
Educatia Familia Traditia Pace Memoria colectivă Arta Patriotism Copilăria Justiție Libertate	Frumusețe Simetrie Armonie	Adevărul Perseverența Responsabilitate Comunicare	Sănătate Excelență în performanță Bucurie Devotament Respect Curaj

Sursă: elaborată de autoare

În conformitate cu prevederile curriculare, cadrele didactice transformă educația morală transmisă beneficiarilor într-un proces de socializare a comportamentelor umane bazate pe valori autentice și de dezvoltare a virtuților acestora. Scopul educării în spiritul valorilor morale constă în cunoașterea și valorificarea acestora.

Preocuparea primordială a educației extrașcolare este cultivarea Frumosului, Binelui și Adevărului ca valori fundamentale ale omenirii. Educația extrașcolară (nonformală) reprezintă un instrument important de dezvoltare personală și socială a copiilor și tinerilor și, totodată, un mijloc eficient de cultivare a valorilor pe tot parcursul vieții, în diverse contexte educaționale. Prin urmare, educația extrașcolară este orientată spre realizarea funcției axiologice a educației, prin instrumente specifice domeniilor sale: Cultură și Societate; Arte; Știință, Tehnică și Tehnologii; Sport, Turism și Agrement.

Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO” integrează conceptul de pace în majoritatea activităților sale, abordându-l transversal în diverse domenii și profiluri ale educației extrașcolare. Această orientare reflectă o abordare educațională holistică, centrată pe formarea valorilor civice și sociale la copii și tineri. De exemplu, în anul 2022, cu ocazia Zilei Copilului, instituția a organizat activitatea cu genericul „Copiii spun: Vrem pace!”, concepută ca o manifestare în aer liber, caracterizată prin dinamism, expresivitate și implicare activă a participanților.

Participarea copiilor și tinerilor la diverse concursuri și activități organizate de centru contribuie la dezvoltarea competențelor necesare conviețuirii pașnice. Printre acestea se numără competențele de sensibilizare și expresie culturală, competențele sociale și civice, precum și competențele de comunicare empatică și asertivă.

Imag. 1. Mediatizarea activităților organizate de Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO

Sursă: https://artico.md/conquests?more=true&moreCount=2&limit=32&page_number=2

În perioada decembrie 2025 – mai 2026, în cadrul Centrului Republican pentru Copii și Tineret ARTICO au fost organizate multiple evenimente, activități și produse educaționale destinate comunității educaționale și diverselor categorii de beneficiari, precum comunitatea științifică, cadrele didactice, cercetătorii, conducătorii de cercuri, părinții, copiii și alți actori educaționali.

În contextul promovării culturii păcii, un eveniment reprezentativ l-a constituit Conferința științifică cu participare internațională „Educația și învățământul extrașcolar: perspective axiologice și metodologice pentru cultura păcii”, desfășurată în perioada 5-6 decembrie 2025. Evenimentul a reunit specialiști din domeniul educației din mai multe țări, constituind un cadru de reflecție asupra rolului educației extrașcolare în promovarea valorilor păcii, incluziunii și responsabilității sociale.

Structura conferinței a inclus sesiuni plenare și secțiuni tematice, în cadrul cărora au fost prezentate comunicări științifice axate pe diverse perspective teoretice și metodologice privind educația nonformală. Sesiunea plenară a cuprins 35 de prezentări, iar numărul total al comunicărilor a fost de 89, evidențiind o paletă tematică variată și

un interes sporit pentru domeniul educației extrașcolare și pentru conceptul de pace. Intervențiile cercetătorilor și ale practicienilor au pus accent pe dimensiunile formative ale educației nonformale, în special în ceea ce privește dezvoltarea competențelor sociale și promovarea dialogului intercultural.

Evenimentul a fost organizat în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Asociația Top Formalis, Centrul Educațional Pro Didactica, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și Academia Educație fără Frontiere, contribuind la consolidarea unui cadru educațional colaborativ și interdisciplinar.

Sursa: https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/Program_Conferint%C4%83%20na%C8%9Bional%C4%83_participare%20interna%C8%9Bional%C4%83%20_ARTICO_%202025.pdf

O altă activitate a vizat desfășurarea unui seminar metodic republican, intitulat „Literatura ca reper educațional pentru pace: cinci lecturi modelatoare în contexte formale și nonformale”, care a valorificat textul literar ca instrument educațional fundamental în dezvoltarea empatiei, a culturii păcii și a deschiderii sociale. Activitatea s-a axat pe integrarea lecturii în procesele educaționale, atât în contexte formale, cât și nonformale, cu accent pe dimensiunea axiologică și formativă a literaturii. Seminarul a fost susținut de Ivan Pilchin, scriitor și vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova, șef al Secției activitate editorială în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și redactor-șef al revistei *BiblioPolis*. Acesta a prezentat cinci lecturi modelatoare, evidențiind potențialul acestora în activitățile educaționale formale și nonformale, precum și exemple concrete

de bune practici. La seminar au participat peste 100 de persoane din întreaga republică: manageri, conducători de cercuri, cercetători și cadre didactice universitare.

Sursa: https://www.facebook.com/share/p/14bPZsmiBx8/

De asemenea, echipa Centrului a contribuit la realizarea unei ediții a *Magazinului de creație extrașcolară pentru copii și tineri*, nr. 18, elaborată ca rezultat al desfășurării conferinței din decembrie 2025. Suplimentul constituie o publicație tematică, dedicată promovării culturii păcii prin intermediul educației nonformale. Acesta valorifică rezultatele activităților științifice și educaționale, reunind lucrări creative ale copiilor și tinerilor, precum desene, poezii și reflecții.

Sursă: https://artico.md/magazine

Totodată, suplimentul îndeplinește o funcție formativă, evidențiind importanța cultivării valorilor precum empatia, toleranța și coexistența și contribuind la consolidarea unei perspective educaționale centrate pe pace și dialog.

Concluzii

În concluzie, cultivarea valorilor păcii prin activități extrașcolare, desfășurate în cadrul Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”, evidențiază rolul esențial al educației nonformale în formarea unei personalități echilibrate și responsabile social. Prin diversitatea programelor și a demersurilor educaționale – de la conferințe științifice și seminare metodice până la activități creative și publicații tematice – se creează un cadru propice dezvoltării competențelor sociale, a empatiei, creativității, toleranței și spiritului civic. Activitățile analizate demonstrează că educația extrașcolară contribuie semnificativ la promovarea dialogului intercultural și la interiorizarea valorilor păcii, transformând conceptele teoretice în experiențe concrete de învățare. În acest sens, ARTICO se afirmă ca o arie educațională relevantă, capabilă să genereze inițiative sustenabile orientate spre formarea unei generații active, deschise și implicate în construirea unei societăți bazate pe cooperare, respect reciproc și coexistență pașnică.

Bibliografie:

1. *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*, Nicolae BRAGARENCO, Alina BURDUH, Marina COSUMOV [et al.], coord. generali: Natalia GRÎU, Valentin CRUDU, coord. științific: Vladimir GUȚU; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Chișinău: 2020, 99 p.
2. *Codul Educației*. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro
3. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/pace
4. *Regulamentul Centrului pentru Copii și Tineret*, 2020. Disponibil pe: http://artico.md/acte-normative/
5. *Repere metodologice privind formele de organizare a activităților extrașcolare în instituțiile de învățământ general în anul de studii 2022-2023*. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/repere_educatia_extrascolara_2022-2023_final.pdf
6. Site-ul instituțional al Centrului Republican pentru Copii și Tineret ARTICO. Disponibil: https://artico.md/about
7. VRABIE, S. *Impactul activităţilor extrașcolare asupra dezvoltării personalităţii elevilor din clasele primare.* Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/80-89_4.pdf